

BASES SPĒLĒŠANAS TRADĪCIJAS LATVIJĀ

Varis Auziņš

Uz vāka izmantotās fotogrāfijas:

1. rindā. 1. Lukstiņu kapelas dalībnieki. Valmieras muzejs, nr. 22528.

1. rindā. 2. Lodes muižas kapelas muzikanti. Cēsu Vēstures un mākslas muzejs, inv. nr. CM 25208.

2. rindā. 1. Bez apraksta. Ilmāra Pumpura privātkolekcija.

2. rinda. 2. Bez apraksta. Oskara Patjanko privātkolekcija.

3. rindā. 1. Muzikanti. Ēveles pagasta "Milnastos". Valkas Novadpētniecības muzejs, inv. nr. 17374.

3. rinda. 2. Muzikanti un ļaužu grupa kādos svētkos. Pāles novadpētniecības muzeja krājums, PnM 913./2.

BASES
SPĒLĒŠANAS
TRADĪCIJAS
LATVIJĀ

VARIS AUZIŅŠ

© 2014 Varis Auziņš

mob. tālr.: +371 29162477

e-pasts: varis.auzins@gmail.com

www: <http://basites.wordpress.com>

Grāmatā iekļauto fotoattēlu, ziņu un video autors, ja nav norādīts cits avots, ir Varis Auziņš.
Grāmatas elektronisko versiju var lejupielādēt tīmekļa vietnē: <http://basites.wordpress.com>

ISBN 978-9934-8433-2-7 PDF versija

Par atbalstu šī pētījuma un grāmatas tapšanas laikā pateicos ģimenei, draugiem, ekspertiem, folkloras kopām un muzeju darbiniekiem, kas palīdzēja ar informācijas avotiem, tikšanos un interviju organizēšanu.

Īpašs paldies:

Inesei Auziņai
Dacei Marauskai
Rozei Narauskai
Sandrai Jankovskai
Ilmāram Mežam
Oskaram Patjanko
Valdim Andersonam

Andai Beitānei, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija
Ilmāram Pumpuram, Kultūrizglītības un nemateriālā mantojuma centrs
Valdim Muktupāvelam, LU Humanitāro zinātņu fakultāte
Andrim Kapustam, Folkloras biedrība

Veltai Lejai, folkloras kopa "Dimzēns"
Andrim Rozem, Amatas pagasta kopa "Ore"
Miervaldim Vilnim, Lizuma kapela
Veltai Melzobei, Veclaicenes senioru ansamblis
Pēterim Melzobim, Veclaicenes senioru ansamblis
Guntim Laperam, Rencēnu folkloras kopa "Rota"
Irēnai Garais, Rencēnu folkloras kopa "Rota"
Ansim Ataolam Bērziņam, Maskačkas spēlmaņi
Asnatei Rancānei, Rīgas ģimeņu folkloras studija "Garataka"
Lienei Strazdiņai, Launkalnes mūsdienīgu folkloras kopa "Rudzupuķe"

Gitai Vanagai, Nīcas senlietu krātuve
Dainai Krauklei, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs
Indrai Bērziņai, Valmieras novadpētniecības muzejs
Inesei Žunei, Rakstniecības un mūzikas muzejs
Ingai Surguntei, Rakstniecības un mūzikas muzejs
Irisai Priedītei, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs
Ivetai Bērziņai, Cēsu Vēstures un mākslas muzejs
Kristīnei Brūklei, Alsungas muzejs
Lienei Noriņai-Šeikinai, Pāles novadpētniecības muzejs
Aijai Priedītei, Valkas novadpētniecības muzejs
Kristīnei Brūklei, Alsungas muzejs
Teklai Bekešai, Preiļu Vēstures un lietišķās mākslas muzejs
Zanei Biseniecei, Gulbenes novada vēstures un mākslas muzejs
Armandam Vijupam, Ventspils muzejs

Projektu "Bases spēlēšanas tradīcijas Latvijā" ar radošo stipendiju finansiāli atbalsta Valsts Kultūrkapitāla fonds.

Ievads.....	9
Tradīcija	10
19. gadsimts un agrāk.....	10
20. gadsimsts.....	11
21. gadsimsts.....	15
Intervijas	16
01: Jelgavas “Dimzēns”.....	16
02: Rencēnu “Rota”	17
03: Amatas “Ore”	18
04: Lizuma kapela.....	19
05: Veclaicenes senioru ansamblis.....	20
06: Jaunlaicenes kapela ar brāļiem Muceniekiem.....	21
07: Tomsonu ģimene no Limbažiem	22
08: Maskačkas spēlmaņi.....	23
Raksti	24
01: Žurnāls “Mūzikas nedēļa” 1925. gads, Nr. 2 un Nr. 3.....	24
02: Žurnāls “Mūzikas nedēļa” 1925. gads, Nr. 19/20	28
Fotogrāfijas	31
01: Foto	31
02: Foto	31
03: Foto	32
04: Foto	32
05: Foto	33
06: Foto	33
07: Foto	34
08: Foto	34
09: Foto	35
10: Foto	35
11: Foto	36
12: Foto	36
13: Foto	37
14: Foto	37
15: Foto	38
16: Foto	38
17: Foto	39
18: Foto	39
19: Foto	40
20: Foto	40
21: Foto	41
22: Foto	41

23: Foto	42
24: Foto	42
25: Foto	43
26: Foto	43
27: Foto	44
28: Foto	44
29: Foto	45
30: Foto	45
31: Foto	46
32: Foto	46
33: Foto	47
34: Foto	47
35: Foto	48
36: Foto	48
37: Foto	49
38: Foto	49
39: Foto	50
40: Foto	50
41: Foto	51
42: Foto	51
43: Foto	52
44: Foto	52
45: Foto	53
46: Foto	53
47: Foto	54
48: Foto	54
49: Foto	55
50: Foto	55
51: Foto	56
52: Foto	56
53: Foto	57
54: Foto	57
55: Foto	58
56: Foto	58
57: Foto	59
58: Foto	59
59: Foto	60
60: Foto	60
61: Foto	61
62: Foto	61
63: Foto	62

64: Foto	62
65: Foto	63
66: Foto	63
67: Foto	64
68: Foto	64
69: Foto	65
70: Foto	65
71: Foto	66
72: Foto	66
73: Foto	67
74: Foto	67
75: Foto	68
76: Foto	68
77: Foto	69
78: Foto	69
79: Foto	70
80: Foto	70
81: Foto	71
Pielikumi	72
Kapelu sastāvs 20. gs. fotogrāfijās.....	72
vēsturisko fotogrāfiju ar basēm Izcelmes vieta	74
tradicionālo bašu Izcelsmes vietas	75
Basīšu attēlu kopsavilkums.....	76
Locīņu attēlu kopsavilkums	77

Vēsturiskie materiāli liecina, ka latviešu tautas mūzikā plaši tika spēlēts stīgu instruments, ko sauca par basi. Citi nosaukumi: dižā base, basīte, bass, basss, bašele, čellobase. Base tiek minēta gan dainās, gan 19. gs. periodikā, gan arī redzama daudzās 20. gs. fotogrāfijās, taču mūsdienās šo instrumentu folkloras kopās spēlē ļoti reti. Šobrīd ir zināms, ka tikai četrās folkloras kopās ir saglabājušās iepriekšējo paaudžu meistarū darinātas basītes, kuras ir spēlēšanas kārtībā un tiek spēlētas ikdienā:

- Rencēnu "Rota",
- Jelgavas "Dimzēns",
- Maskačkas spēlmaņi,
- Folkloras kopa "Dandari".

Ir arī zināmas, ka tikai divās kopās tiek spēlētas bases, kas izgatavotas mūsdienās vietējo meistarū rokām:

- Launkalnes folkloras kopā,
- Amatas pagasta folkloras kopā "Ore".

Citās kopās mūsdienās basam lieto rūpnieciski ražotus kontrabasus, čellus un elektriskās vai akustiskās basģitāras. Viens no galvenajiem cēloņiem, kāpēc tradicionālās bases tiek lietotas tik reti, ir instrumenta nepieejamība, informācijas trūkums, kā to izgatavot, un meistarū trūkums Latvijā, kuri tās gatavotu.

Šī pētījuma mērķis ir dokumentēt tradicionālās bases spēlēšanas tradīciju, intervējot bases spēlētājus vai viņu radniekus, ierakstot viņu spēlēšanas manieri un analizējot citu saistīto informāciju. Šīs bases spēlēšanas tradīciju pētījums ir turpinājums iepriekš veiktajam pētījumam "Tradicionālās bases Latvijā", kas satur detalizētu informāciju par pašu bases instrumentu. Tas ir lejupielādējams vietnē <http://basites.wordpress.com/e-gramata/>.

Pētījuma ietvaros par bases spēlēšanas tradīcijām tika intervēti 8 cilvēki, kas saistīti ar bases spēli mūsdienās vai arī kas varēja sniegt ziņas par bases spēles tradīciju iepriekšējās paaudzēs. Izpētes laikā tika atrastas arī 2 publikācijas un 81 fotogrāfija, kas tika izmantotas, lai analizētu bases spēles tradīciju no 19. līdz 21. gadsimtam.

Rezultātā izstrādātais pētījums satur apkopojumu par bases spēlēšanas tradīcijām Latvijā no 19. līdz 21. gadsimtam. Tajā iekļautas vēsturiskas publikācijas un fotogrāfijas, kas satur informāciju par basēm, intervijas ar spēlētājiem vai viņu radniekiem, fotogrāfijas un arī saites uz videomateriāliem tiešsaistē, kas tika uzņemti pētījuma laikā. Analizējot iegūtos materiālus, tika izstrādāts kopsavilkums par bases spēles tradīcijām Latvijā.

Grāmatas nodaļā:

Tradīcija atradīsiet kopsavilkumu par bases spēles tradīcijām Latvijā.

Intervijas atradīsiet intervijas ar pētījumā izvēlētiem bases spēlētājiem.

Raksti atradīsiet periodikas rakstus par bases spēlēšanu.

Fotogrāfijas atradīsiet fotogrāfijas, kurās redzamas bases, to aprakstus un saistīto informāciju.

Pielikumi atradīsiet dažādus analīzes kopsavilkumus tabulu, karšu un attēlu veidā.

Pētāmā instrumenta definīcija:

- Base, dižā base.
- Instrumentu izmēru ziņā ir kaut kas vidējs starp čellu un kontrbasu. Atšķirībā no tiem, basei parasti ir 3 stīgas. Instrumentu ieskandina ar samērā īsu zirga astru lociņu.
- Bases skaņojuma varianti: D G C C D G
- Base tiek izmantota kā basa instruments visdažādākā veida lauku deju mūzikas kapelās. To parastākais sastāvs: viena vai divas vijoles, cītara, base, bungas.

Definīcijas avots: Valdis Muktupāvels, Latviešu mūzikas instrumentu sistemātika, Promocijas darbs, Rīga, 1999.

TRADĪCIJA

19. GADSIMTS UN AGRĀK

Senākās ziņas par basi lasāmas dainā. Avots: Grobiņas apriņķis, Nīca un Tosmare, 24210-0 <http://www.dainuskapis.lv/>

Cigu, cigu pijolite,

Meitas gāja dancāt;

Tram, tram dižā base,

Puiši lēca pakaj.

No dainas secināms, ka base tikusi spēlēta kopā ar vijoli. Turklāt, tas ir bijis kā pavadījums dejai.

Par bases spēlēšanas tradīcijām 19. gadsimta otrajā pusē daudz faktu minējis K. Martinovskis savā rakstā "Latvju lauku muziķi pag. gadsimtenī", kas publicēts 1925. gadā žurnāla "Mūzikas nedēļa" 2. un 3. numurā.

Par instrumentu sastāvu: "Tāds lauku koris visbiežāk sastāvēja no 3-4 cilvēkiem: 2-3 vijolēm, bases un, kā teicu, kāda pūšama instrumenta. Drusku vēlākā laikā šiem instrumentiem pievienojās harmonikas un tad, parasti, tāds koris sastāvēja tikai no 2 spēlētājiem: vijoles un harmonikas. Harmonikas ierašanās atstāja ne visai labu iespaidu, tā sāka ieviest šabloniskumu, un vienmuļību: izzuda īpatnējā muzikālā izteiksme un improvizēšana."

Par bases izmēru un izgatavošanu: "Šo harmoniku sliktu iespaidu esmu pats novērojis, jo savā bērnībā, sākot no 9. gada, esmu pats sācis ņemt dalību šādā lauku orķestrī, spēlējams gan vijoli, gan basi: pēdējā nebija lielāka par krietnu čello un bieži, tāpat kā toreiz mana base – pašu fabrikācijas."

Par bases spēlēšanu: "Tanī korī spēlējām četri muziķi: 3 vijoles un base, kādu reizi arī klarnete līdzī pūta. Pirmā vijole, labākais un veiklākais muziķis, spēlēja – „primu”, tas ir pirmo vadošo balsi. Otrā vijole spēlēja „Sekundu”, tas ir tādu pašu partiju, kā tagad balles orķestrī otrā vijole jeb alts – ņem akordus uz sitiena otru daļu. Trešā vijole, ja vien bija iespējams, spēlēja mūsu orķestrī oktāvu no pirmā vijoles, bieži ņemdama arī akordus. Base deva ritmu un harmonijas pamatu. Pūšamais instruments – klarnete, ja tāda bij, pastiprināja pirmo balsi."

Par bases skanējumu: "Senāk šādās zaļumballēs klusi, maigi skanēja vijoles un nopietni rūca base, un reizēm, kā uzjautrinādama, dodama visai šai idillei komisku nokrāsu – „iekviecās” (tautas izteiciens) klarnete."

Par repertuāru: "Tauta dejoja rotaļainos „jandalīnus”, „atškupus” un citas to laiku dejas. Sprotams, ka šī mūzika bija vienkārša un primitīva, kā paša tautas dejas."

Par instrumentiem: "Arī mūzikas instrumenti, vijoles un bases, bij pašdarinātas, un tomēr reizēm ļoti vērtīgas savas skaņas ziņā."

Par skaņojumu: "Tad vēl bij liels grūtums un jautājums, kā par piemēru, basi skaņot. Skaņot to tāpat kā vijoli bija neiespējams, jo savilkt stīgas taisni kā vijolei, tās neturēja: skaņot, kā čello skaņo – neviens nezināja, un kā kontrabasi skaņo – nenāca ne prātā. Manai basei, kuru mans tēvs izbūvēja, bija tikai divas zarnas stīgas, Sol un Re, un es uz tām spēlēju visās toņu kārtās un par godu sev, vienmēr zināju instinktīvi katrai vajadzīgajai harmonijai dabūt toniku, dominanti un subdominanti, ar kurām primitīvā veidā, kā zināms, var katrai melodijai dot harmonijas pamatu."

Par lociņiem: "Visiem to laiku mūziķiem-vijolniekiem, kā nepieciešams instruments ir bijis suseklis (suka) pagatavots no cūku sariem, kura rokturos apliets ar sveķiem. Šo susekli lietojuši matu sasukāšanai, bet pie roktura sveķiem iesmērējuši lociņu. Kalfoniju tādu, kādu pašlaik to lieto, nav pazinūšu. Cukuru arī vēlāk esot lietojuši kā lociņu smērējamo materiālu."

Pilnu publikācijas rakstu var izlasīt nodaļā: 01: Žurnāls "Mūzikas nedēļa" 1925. gads, Nr. 2 un Nr. 3

Vēl žurnāla "Mūzikas nedēļa" 1925. gada 19./20. numurā publicēts raksts "Ezeres-Ventmales muzikas kora 35 gadi", kurā arī minētas ziņas par basi. Par sastāvu: "Muziķi pagādāja vēl otru vecu vijoli, klarneti un „bašeli”, līdzīgu violončello, ar trim stīgām, kuru vajadzēja spēlēt D. saimnieka dēlam bases vietā. Tā 1891. g. koris jau sastāvēja no četriem vīriem, kuri spēlēja pirmo un otro vijoli, klarneti un basi. Visiem viņiem bija laba dzirdes spēka un visi spēlēja no galvas, bez notīm. Pirmās kāzās, kur zēni spēlēja kā algoti spēki, visi viņus apbrīvoja." Pilnu publikācijas rakstu var lasīt nodaļā: 02: Žurnāls "Mūzikas nedēļa" 1925. gads, Nr. 19/20.

20. GADSIMSTS

Par bases spēlēšanas tradīcijām 20. gs. pirmajā pusē daudz informācijas var secināt no vēsturiskajām fotogrāfijām.

Analizējot instrumentu sastāvu kapelā, ir sastopamas fotogrāfijas, kurās base tiek spēlēta kopā tikai ar vijoli un klarneti, kā par 19. gs. lauku muzikantiem rakstīja K. Martinovskis savā rakstā "Latvju lauku muziķi pag. gadsimtenī". Piemēram, Mārklanes kapelā spēlēja piecas vijoles, viena klarnete un base.

Lielāka izmēra attēlu un aprakstu sk. [32: Foto](#)

Apkopojot visas pētījuma laikā iegūtās 20. gs. fotogrāfijas, kurās redzama base, 90% gadījumu tā tiek spēlēta kopā ar vienu vai vairākām vijolēm. Pēc vijoles visbiežāk redzamais instruments 60% gadījumu ir cītara. Tālāk pēc biežuma sastopamas bungas, ģitāras, mandolīnas, klarnetes, ermoņikas u.c. Detalizētu apkopojumu par instrumentu sastāvu sk. [Kapelu sastāvs 20. gs. fotogrāfijās](#). Piemēram, Lukstiņu kapelā spēlēja base, piecas vijoles un cītara.

Lielāka izmēra attēlu un aprakstu sk. [37: Foto](#).

Fotogrāfijās redzama arī liela basiņu formu un izmēru dažādība, tādēļ ka 20. gs. pirmajā pusē tās joprojām bija pašu spēlētāju vai vietējo amatnieku darinātas. Piemēram, fotogrāfijā redzams Eduards Ārgalis spēlējam kapelā ar paša darinātu basi.

Lielāka izmēra attēlu un aprakstu sk. [10: Foto](#).

Apkopojot informāciju pēc fotogrāfijām par muzikantu atrašanās vai spēlēšanas vietām, var secināt, ka bases spēlēšanas tradīcija Latvijas teritorijā nebija vienmērīgi izplatīta. Visizplatītākā tā bija Vidzemē, nedaudz Kurzemē un Latgalē.

Lielāku karti sk. Vēsturisko fotogrāfiju un bašu vēsturisko fotogrāfiju ar basēm.

Apkopojot informāciju par vietām, kur 20. gs. ir izgatavotas basītes, kas saglabājušās līdz mūsdienām, ir ļoti līdzīgi secinājumi, ka arī izgatavotas tās pārsvarā tika Vidzemē. Līdz mūsdienām saglabājušos basišu un to lociņu dažādību var aplūkot sadaļā Basišu attēlu kopsavilkums un Lociņu attēlu kopsavilkums.

Lielāku karti sk. Tradicionālo bašu tradicionālo.

Žurnāla “Mūzikas nedēļa” 1925. gada 19./20. numurā E.K. publicētajā rakstā “Ezeres-Ventmales muzikas kora 35 gadi” minētas būtiskas ziņas par bases spēlētāju, kurš vēlāk to nomainījis uz kontrabasi: “Pēc 1921. g. Ezernieki piedabāja vēl četrus jaunus spēkus klāt, kuri bija kara dienestā spēlējuši un tā tagad vēl koris sastāv no deviņiem vīriem līdz šai dienai zem nosaukuma „Ezeres-Ventmales muzikas koris”, kurš spēlē ar ragiem un uz vēlēšanas jaukts ar stīgām kopā. [...] Arī toreizējais „bašeles” spēlētājs (uz trim stīgām) ir tagadējā kora dalībnieks un spēlē kontrabasi u.c. instrumentus.” Pilna publikācija nodaļā: 02: Žurnāls “Mūzikas nedēļa” 1925. gads, Nr. 19/20. Šis konkrētais piemērs parāda gadījumus, kad bases spēlēšanas funkciju veic arī kontrabass. Tādēļ arī šajā pētījumā ir iekļauti attēli, video un ziņas par “robežgadījumiem”, kad tautas mūzikā kontrabass vai čells pakāpeniski ir aizstājis basi. Piemēram, fotogrāfija ar muzikantiem no Ķieģeļu pagasta.

Lielāka izmēra attēlu un aprakstu sk. 39: Foto.

20. gs. otrajā pusē novērojams, ka lauku kapelās pagatavotu basa stīgu instrumenta vietā ienāk fabrikas ražoti kontrabasi. Piemēram, Lizuma kapela, kas dibināta 1965. gadā, iegādājas un spēlē kontrabasus. Pirmais kapelas dalībnieks Pēteris Dimants šo kontrabasus spēlēja ar lociņu, kas ir tradicionāls bases spēles paņēmieni. Ir saglabāties videoieraksts, kā Pēteris Dimants kapelā spēlē kontrabasus ar lociņu. Šis piemērs ir uzskatāms par bases spēlēšanas tradīcijas robežgadījumu.

Lielāka izmēra attēlus un saiti uz video sk. [04: Lizuma kapela](#).

Vēlāk Lizuma kapelā kontrabasa spēli turpina Miervaldis Vilnis. Arī tradīcijas robežgadījums. Fragments no intervijas ar viņu: “Basu es sāku spēlēt ap 1992. gadu, jo biju apstākļu spiests. Kontrabasists Pēteris Dimants nomira, un nebija, kas basu spēlē. Pārgāju uz kontrabasus, un kapelā palika tikai viens akordeons. Kontrabasus spēlēju ar roku, jo tas lociņš pēc Pētera nāves vienkārši kaut kur paklīdis un nebija atrodamas. Tādēļ arī spēlēju ar roku. Biju redzējis fotogrāfijās, ka spēlē ar roku, tad es arī iemācījos. Kontrabasus skaņoju pretējā virzienā kā vijoli E, A, D, G – tas ir, no resnā gala.”

Lielāka izmēra attēlus un saiti uz video sk. [04: Lizuma kapela](#).

Līdzīgs tradīcijas robežgadījums sastopams arī Veclaicenes senioru ansamblī. Tur Pēteris Melzobs jau kopš 1980. gada spēlē kontrabasus, un viņi vienmēr to savā apkaimē ir saukuši par bassi. Fragments no intervijas ar Pēteri Melzobu: “Spēlējām kāzu repertuāru kopā ar brāļiem Muceniekiem un daudz ziņģes. Notis mēs neviens nepazinām. Spēlējām tikai uz dzirdi un to, kas galvā. Bassi skaņoju pēc dzirdes, pieskaņojot to akordeonam. Zemāko stīgu spēlēju ļoti reti. Ar lociņu nekad netika spēlēts, jo sari izputējuši un ir tikai pats kātiņš palicis.”

Lielāka izmēra attēlus un saiti uz video sk. [05: Veclaicenes senioru ansamblis](#).

20. gs. otrajā pusē tautas mūzikā tiek turpināta arī tradicionālā basa spēlēšana. Piemēram, Sandra Jankovskas arhīva fotogrāfijā redzams, kā 1950. gados tēvs Konstantīns Mucenieks spēlē Vijoli, viņa brālis Boriss Mucenieks spēlē mazo bassu.

Lielāka izmēra attēlu aprakstu sk. [60: Foto](#).

Fragments no Sandras Jankovskas stāstītā: “Mans tēvs spēlēja arī bassi, bet, tā kā viņš vadīja kapelu, pie basses spēlēšanas lika citus. [...] Tā kā muzikanti instrumentus bieži mēdza palienēt cits citam, diemžēl mazākā izmēra basss (malēnieši tā izrunā instrumenta nosaukumu) kādam ir aizdots un aizmirsts, kam aizdots. Bassi vienmēr spēlēja ar lociņu.”

Pilnu stāstījumu sk. [06: Jaunlaicenes kapela ar brāļiem Muceniekiem](#).

Fotogrāfijā no Rozes Narauskas arhīva, kur onkulis Imants Tomsons 1967. gadā spēlē vectēva Andreja Tomsona darināto basi.

Lielāka izmēra attēlu aprakstu sk. [80: Foto](#).

Fragments no Rozes Narauskas stāstītā: “[...] Visa ģimene muzicēja, spēlējot “Staburadzi”, “Virši zili, virši sārti”. [...] Esot spēlējuši parasti svētdienās, kad pie mājas verandas sanākuši no apkārtējām mājām un tur arī visi ir spēlējuši, dziedājuši, aprunājuši jaunāko literatūru.” Pilnu stāstījumu sk. [07: Tomsonu ģimene no Limbažiem](#).

Attēlā redzama 1968. gada Rencēnu “Prāģeru” uzstāšanās ar basi.

Lielāka izmēra attēlu aprakstu sk. [27: Foto](#).

21. GADSIMSTS

Mūsdienās tradicionālo basi spēlē reti. Šobrīd ir zināms, ka tikai četrās folkloras kopās ir saglabājušās iepriekšējo paaudžu darinātas basītes, kuras ir spēlēšanas kārtībā un tiek spēlētas kapelā.

Viena no tām ir folkloras kopā “Dimzēns” no Jelgavas.

Veltas Lejas stāstījumu, saites uz video sk. [01: Jelgavas “Dimzēns”](#).

Otra folkloras kopa ir “Rota” no Rencēniem.

Gunta Laperas stāstījumu, saites uz video sk. [02: Rencēnu “Rota”](#).

Ir arī zināmas tikai divas folkloras kopas — Amatas pagasta kopa “Ore” un Launkalnes folkloras kopa —, kurās tiek spēlētas mūsdienās vietējo meistaruru rokām darinātas bases.

Andra Rozes stāstījumu, saites uz video sk. [03: Amatas “Ore”](#).

Citās folkloras kopās mūsdienās basa funkciju pilda rūpnieciski ražoti kontrabasi, čelli, elektriskās vai akustiskās basģitāras. Galvenie cēloņi šobrīd, kāpēc tradicionālās bases mūsdienās tiek reti spēlētas, ir informācijas trūkums par šādu tradīciju, iepriekšējo paaudžu darināto instrumentu trūkums un pavisam nelielais vietējo basīšu meistaruru skaits. Šobrīd zināmi tikai divi mūsdienu amatnieki, kuri basi darinājuši savām vajadzībām.

INTERVIJAS

01: JELGAVAS “DIMZĒNS”

Stāsta Jelgavas folkloras kopas “Dimzēns” vadītāja Velta Leja: “Basīti skaņojam pēc ermoņikas. Mums ir sena ermoņika, kurai ir Re mažors vai pat nedaudz zemāks skaņojums. Tādēļ vijoli un basīti mēs pieskaņojam pēc ermoņikas. Base mums pilda ritma un harmonisko basa partiju. Basītei spēlējam pārsvarā brīvās stīgas. Nav tā, ka folkloras kopā ir tikai viens basītes spēlētājs. Spēlē tie, kuriem tiklīdz ir kāda saprašanas par akordiem.”

Kadrs no video, kurā tiek demonstrēta basītes spēle kopā ar vijoli.

Video apskatāms vietnē: http://www.youtube.com/watch?v=JR6FS_rq_yc&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I
Ziņas pierakstītas un video filmēts 25.07.2013. Jelgavā, intervējot Veltu Leju.

Kadrs no video, kurā basīti spēlē koncertā.

Video apskatāms vietnē: http://www.youtube.com/watch?v=VIVszeERn-U&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I
Video uzņemts 13.07.2013. Rīgā.

Sīkāks apraksts ar bildēm un izmēriem par pašu bases instrumentu, ko spēlē Jelgavas folkloras kopā “Dimzēns”, atrodams V. Auziņa e-grāmatā “Tradicionālās bases Latvijā”, kas lejupielādējama vietnē <http://basites.wordpress.com/e-gramata/>.

02: RENCĒNU "ROTA"

Stāsta Rencēnu folkloras kopas "Rota" dalībnieks Guntis: "Bases spēles pamatus man parādīja radnieks no Liepāja puses Edvīns Ašme. Piecpadsmit minūšu laikā man izskaidroja principus — parādīja, kur ir dvēselīte, kā stīgot un pirmās spēlēšanas iemaņas. Spēlējot ar pirkstiem, īkšķi turu uz grifa maliņas. Lociņu es izmantoju lēniem skaņdarbiem, piemēram, valsīšiem. Kad saņēmu lociņu, vijolniece man parādīja, ka jāiesmērē ar kaliforniju, lai labāk skan."

Kadri no video, kurā tiek demonstrēta basītes spēle ar lociņu un bez tā.

Video spēlei ar lociņu: http://www.youtube.com/watch?v=UQH0BEQr8VI&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Video spēlei ar pirkstiem: http://www.youtube.com/watch?v=qncO75jS7xY&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Ziņas pierakstītas un video filmēts 05.07.2013. Rīgā, intervējot Gunti Laperu.

Kadrs no basītes spēles koncertā.

Video apskatāms vietnē: http://www.youtube.com/watch?v=NywCLiNFEhY&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Video uzņemts 05.07.2013. Rīgā.

Sīkāks apraksts ar bildēm un izmēriem par pašu bases instrumentu, ko spēlē Rencēnu folkloras kopā "Rota", atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama vietnē <http://basites.wordpress.com/e-gramata/>.

03: AMATAS "ORE"

Stāsta Amatas folkloras kopas "Ore" dalībnieks Andris Roze: "Spēlējot basi, man nav kādas īpašas manieres. Man tik liek, un es spēlēju. Bases skaņojums atbilsts Sol garmoškai, sākot ar zemāko noti: D G C (Re, Sol, Do). Lociņu turu izliektajā daļā."

Kadrs no video, kurā tiek demonstrēta basītes spēle ar lociņu.

Video apskatāms vietnē: http://www.youtube.com/watch?v=olac4Nuz8Ys&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I
Ziņas pierakstītas un video filmēts 08.07.2013. Cēsīs, intervējot Andri Rozi.

Kadrs no basītes spēles koncertā.

Video apskatāms vietnē: http://www.youtube.com/watch?v=htqwXT5x_mg&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Sīkāks apraksts ar bildēm un izmēriem par pašu bases instrumentu, ko spēlē Amatas folkloras kopā "Ore", atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama vietnē <http://basites.wordpress.com/e-gramata/>.

04: LIZUMA KAPELA

Stāsta Lizuma kapelas vadītājs Miervaldis Vilnis (93 gadi): “Ar mūziku sāku nodarboties piecu vai sešu gadu vecumā. Manam mātes tēvam Jānim Piņķim bija divsimt gadu veca vijole, kurai stīgas viņš sauca par štimēm un lociņu par boganu. Viņš teica: “Tu to boganu neaiztiec ar pirkstiem, tad viņš nekož štimmes.” Mana māte spēlēja ģitāru — to arī jaunībā iemācījos. Lizuma kapela sāka darboties ap 1965. gadu. Pēteris Dimants kontrabasu spēlēja ar lociņu. Viņš arī par pagasta līdzekļiem kontrabasu nopirka Rīgā kādā mūzikas instrumentu veikalā, uzsēja vieglajai mašīnai uz jumta un atveda. Tā arī sākām to spēlēt. Basu es sāku spēlēt ap 1992. gadu, jo biju apstākļu spiests. Kontrabasists Pēteris Dimants nomira un nebija, kas basu spēlētu. Bet bija divi akordeonisti — es spēlēju akordeonu un vēl viena dāma. Es esmu universāls muzikants. Pārgāju uz kontrabasu un kapelā palika tikai viens akordeons. Kontrabasu spēlēju ar roku, jo tas lociņš pēc Pētera nāves vienkārši kaut kur paklīdis un nebija atrodamas. Tādēļ arī spēlēju ar roku. Biju redzējis fotogrāfijās, ka spēlēja ar roku, tad es arī iemācījos. Kontrabasu skaņoju pretējā virzienā kā vijoli E, A, D, G — tas ir, no resnā gala. Repertuārs mums ir kādi divsimt gabali — pašu izdomāti vai dzirdēti. Sākot ar „Pie dzintara jūras” un tā tālāk.”

Kadri no 1979. gadā uzņemta video, kurā redzama mūsdienās kapelās reti sastopama kontrabasa spēle ar lociņu. Kontrabasu ar lociņu spēlēja Pēteris Dimants. Video autors Nikolajs Gorkins. Tā laika Lizuma kapelas sastāvs: kontrabass — Pēteris Dimants, akordeoni — Miervaldis Vilnis un Iveta Vīgante, cītara un vokāls — Meta Zaķe, bungas — Aivars Ozoliņš.

Video spēlei ar lociņu: http://www.youtube.com/watch?v=6XL-xh1rFps&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Kadrs no kontrabasa spēles koncertā 2013. gadā.

Video apskatāms vietnē: http://www.youtube.com/watch?v=DantM0342x8&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Ziņas pierakstītas 04.03.2014. Saliņās, Gulbenes novadā, intervējot Miervaldi Vilni.

05: VECLAICENES SENIORU ANSAMBLIS

Stāsta ansambļa dalībnieks Pēteris Melzobs (81 gads): “Bassi sāku spēlēt diezgan vēlu — ap 1980. gadu. Līdz tam spēlēju akordeonu. Akordeons palika par smagu — pārgāju uz bassi. Mēs kontrabasu saucam par bassi. Spēlējām kāzu repertuāru kopā ar brāļiem Muceniekiem un daudz ziņģes. Notis mēs neviens nepazinām. Spēlējām tikai uz dzirdi un to, kas galvā. Bassi skaņoju pēc dzirdes, pieskaņojot to akordeonam. Zemāko stīgu spēlēju ļoti reti. Ar lociņu nekad netika spēlēts, jo sari izputējuši un ir tikai pats kātiņš palicis. Kapelas sastāvs parasti bija cītara, basse, ģitāra, bundziņas, akordeons, divas vijoles, kuras spēlēja brāļi Mucenieki. Brāļi Mucenieki esot spēlējuši pirmajās kāzās no četrpadsmit gadu vecuma.”

Kadrs no video, kurā tiek demonstrēta basītes spēle bez lociņa.

Video spēlei ar pirkstiem: http://www.youtube.com/watch?v=f3n8g-Zlj_w&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Kadrs no kontrabasa spēles kopā ar cītaru.

Video apskatāms vietnē: http://www.youtube.com/watch?v=eQzELRdpvfY&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Ziņas pierakstītas 04.03.2014. Jaunlaicēnē, intervējot Veltu un Pēteri Melzobu.

06: JAUNLAICENES KAPELA AR BRĀĻIEM MUCENIEKIEM

Stāsta Konstantīna Mucenika meita Sandra Jankovska: “Mans tēvs spēlēja arī bassi, bet, tā kā viņš vadīja kapelu, pie basses spēlēšanas lika citus. Viņš spēlēja jebkuru stīgu instrumentu — akordeonu, mutes harmonikas. Spēlēja ballēs, kāzās, kolhoza pasākumos, jubilejās, piedalījās ciemu sacensībās. Pats gandrīz katru vakaru paņēma rokā cimbolīti, lai pirksti klausītu, jo strādāja smagus fiziskus lauku darbus, un tad pirksti pastāvīgi ir stīvi. Mēs, visa ģimene, arī kopā muzicējām un dziedājām, bet ne bieži, varbūt reizes 6 pa gadu. Tā kā muzikanti instrumentus bieži mēdza palienēt cits citam, diemžēl mazākā izmēra basss (malēnieši tā izrunā instrumenta nosaukumu) kādam ir aizdots un aizmirsts, kam aizdots. Bassi vienmēr spēlēja ar lociņu.”

Fotogrāfija no Sandras Jankovskas arhīva. Tēvs Konstantīns Muceniks ar vijoli, Boriss Muceniks ar bassi 20. gs. 50. gadi.

Fotogrāfija no Sandras Jankovskas ģimenes arhīva. Tēvs Konstantīns Muceniks ar akordeonu un saviem trīs brāļiem — Jāni pie cītaras, Imantu ar basi, Borisu — pirmais no labās. 20. gs. 70. gadi.

Ziņas pierakstītas 05.03.2014. Rīgā, intervējot Sandru Jankovsku.

07: TOMSONU ĢIMENE NO LIMBAŽIEM

Stāsta Roze Narauska: “Mans vekaistēvs Andrejs Tomsons uztaisīja divas ermoņikas, cītaru, divas vijoles un arī kontrabasa visas koka daļas. Vienas ermoņikas tika aizvestas uz Zviedriju, bet otras ir nodotas Brīvdabas muzejā Rīgā. Onkulis Imants Tomsons bija mākslinieks — viņš gleznoja portretus, taisīja maketus, skulpturālus veidojumus. Visa ģimene muzicēja, spēlējot “Staburadzi”, “Virši zili, virši sārti”. Mamma Emma dziedāja, un onkulis uz vijoles spēlēja klasiku, piemēram, Grīgu. Esot spēlējuši parasti svētdienās, kad pie mājas verandas sanākuši no apkārtējām mājām un tur arī visi ir spēlējuši, dziedājuši, aprunājuši jaunāko literatūru.”

Fotogrāfija no Rozes Narauskas ģimenes arhīva. Vectēva Andreja Tomsona celtās mājas “Zvaigznītes”. 20. gs. 30. gadu beigas. No labā puses pirmā — Emma Tomsones (Rozes Narauskas māte). Trešais no kreisās — onkulis Imants Tomsons. Priekšplānā — vekaistēvs Andrejs Tomsons.

Fotogrāfija no Rozes Narauskas ģimenes arhīva. 1967. gads — Rozes Narauskas kāzās basu spēlē Imants Tomsons. No labās puses pirmais — gleznotājs Alfejs Bromults.

Ziņas apkopotas 17.01.2014. Rīgā, intervējot Rozi Narausku.

08: MASKAČKAS SPĒLMAŅI

Ansis Ataols Bērziņš par Maskačkas spēlmaņu basi: “Mēs spēlējam meistara taisītu nestandarta — lielāku, var teikt 5/4 čella izmēra basi. Base nopirkta Maskačkas spēlmaņu vajadzībām. Pirms gadiem desmit to nopirku Rīgā no kādas tantes. Bet neko daudz viņa par to stāstīt nezināja. Zināms tikai, ka lauku meistara taisīta.” Fotografijas ar Maskačkas spēlmaņu basi.

Oskars Patjanko par bases spēlēšanu: “Basei idejiski ir jābūt ar tādiem akcentiem. Citreiz saka — spēlēja vai nu bungas, vai basi. Ja tikai velk, tad nav akcenta, grūti dejot, nav ritma. Basēm parasti ir vāja akustika, un bez apskaņošanas neviens to nedzirdēs, jāspēlē ar pirkstiem jeb pizzicato. Maskačkas spēlmaņos jau iesākumā bija base, tikai mainījās spēlētāji. Sākumā viena meitene spēlēja, tad otrā diska ierakstīšanas laikā basu iespēlēja cita pieaicināta čelliste. No 2006. gada es Maskačkas spēlmaņos esmu basists. Spēlēju vai nu basi, vai tubu. Sākotnēji base bija uzskatīta tā, lai ērti ar La “hromku” (ermoņiku) spēlēt — četras stīgas — Re, La, Mi, Si. Sanāk, ka La un Si ir zemākas, Re un Mi augstākas. Izmantoja tad čella stīgas — La un Si — ceturtā lielākā čella stīga, Re un Mi — trešo stīgu (divas resnākās un divas otras resnākās čella stīgas). Abas sanāk atlaist no sākotnējā, paredzētā skaņojuma. Ar tādu skaņojumu ērti ar brīvām stīgām spēlēt La un Mi tonalitātēs, kā parasti spēlējam. Bet stīgas detonējās, jo bija atlaistas, jo čellam viņas stingrāk jānosprīgo un grūti citās tonalitātēs spēlēt. Es pārtaisīju basi uz trim stīgām — La, Re, Sol — tā kā kontrabasam augšējās trīs stīgas. Arī paņēmu pašas stīgas no kontrabasa un nokniebu īsākas, lai uzvilktu. Spēlēju pārsvarā ar lociņu, dažreiz kā efektu ar pizzicato. Čells skanīgāks priekš pizzicato, nekā autentiskākas bases. Ja mikrofonu ievieto aiz stīgtura, tad skan ļoti labi. Pārsvarā spēlēju uz takts stipro daļu, pa galvenajām funkcijām basu. Dažreiz pārgājaskaņas. Dažreiz to tipisko gājienu, ko šlāgeros visi spēlē - t-d-t-d, ja basā ir tonika, jeb to pum-pom-pum-pom, ko visur var dzirdēt. Bet ar to neaizraujos, jo tautas mūzikā pietāv vienkāršāka basa lietošana. Dažreiz arī paeksperimentēju citā ritma paspēlēt, uz vājo daļu.”

Kadrs no bases spēles 2014. gadā.

Video apskatāms vietnē: http://www.youtube.com/watch?v=O-qk5v0OH98&list=PLG3ni359HVIA8B_D5x5Qn_TILYc2TJT0I

Ziņas apkopotas 20.03.2014. Rīgā, saņemot informāciju no Anša Ataola Bērziņa un Oskara Patjanko.

K. Martinovskis

Latvju lauku muziķi pag. gadusimteni.

280 Interesanti ir atskatīties gadus piecdesmit atpakaļ uz muzikalo dzīvi uz laukiem. Dažādos svētkos un ballēs dejai bija nepieciešama muzika. Organizējās spēlētāji no pašas tautas un lielākā daļa tādu „orķestru” sastāvēja no vijolēm, un reizēm arī pa kādam pūšamam instrumentam, — visbiežāk klarnete, kuŗa droši vien bija ievesta no vāciem. Tāds lauku koris visbiežāk sastāvēja no 3—4 cilvēkiem: 2—3 vijolēm, bases un, kā teicu, kāda pūšama instrumenta. Drusku vēlākā laikā šiem instrumentiem pievienojās harmonikas un tad, parasti, tāds koris sastāvēja tikai no 2 spēlētājiem: vijoles un harmonikas. Harmonikas ierašanās atstāja ne visai labu iespaidu, tā sāka ievest šabloniskumu, un vienmuļību: izzuda īpatnējā muzikalā izteiksme un improvizēšana. Šo harmoniku slikto iespaidu esmu pats novērojis, jo savā bērnībā, sākot no 9. gada, esmu pats sācis ņemt dalību šādā lauku orķestrī, spēlējams gan vijoli, gan basi; pēdējā nebij lielāka par labu krietnu čello un bieži, tāpat kā toreiz mana base — pašu fabrikācijas. Tanī korī spēlējām četri muziķi: 3 vijoles un base, kādu reiz arī klarnete līdzī pūta. Pirmā vijole, labākais un veiklākais muziķis, spēlēja — „primu”, tas ir pirmo — vadošo balsi. Otrā vijole spēlēja „sekundu”, tas ir tādu pašu partiju, kā tagad balles orķestrī otrā vijole jeb alts — ņem akordus uz sitiena otru daļu. Trešā vijole, ja vien bija iespējams, spēlēja mūsu orķestrī oktavu no pirmās vijoles, bieži ņemdama arī akordus. Base deva ritmu un harmonijas pamatu. Pūšamais instruments — klarnete, ja tāda bij, pastiprināja pirmo balsi. Kā tāds orķestrs jeb koris skanēja? Varu atbildēt — gluži labi; bija vismaz zinama nokrāsa, ritums un harmonija. Apbrīnojami savā ziņā ir šie lauku muziķi, kuŗi, bez kādas sagatavošanas pie kaut cik lietpratēja muziķa, varēja tikt pie tādas tehnikas uz sava instrumenta un iegūt kaut nelielu, tad tomēr zinamu muzikalitāti. Vai tās nav muzikālas dāvanas un, pirmkārt, liela muzikāla atmiņa — spēlējamies gabalus no pāris reizes dzirdējuma, un pat vienas reizes dzirdējuma, atminēties un tos uztvert uz vijoles. Vai tas nav talants, spēlējot šādu gabalu tūlīt viņam „pielaikot”

harmoniju, dažreiz pat ar diezgan interesantu harmonisku daiļskanību un pat modulacijām. Ja labs pirmais vijolists, tad viņš bieži taisni improvizēja kādu deju jeb dziesmu jau zināmā formā, tikai īpatnējā garā, bet citi turpat viņa improvizacijai uz vietas pielika citas balsis. Šāds improvizētājs, deju un dziesmu „izdomātājs“, kā viņš pats teica, bij mans tēvs savā jaunībā. Kad viņš vēl spēlēja pirmo vijoli jeb „primu“, tad es un mans brālis līdzspēlējami daudzreiz brīnījāmies, kur tēvs tādu jaunu „stiķi“, t. i. deju jeb dziesmu ņēmis. Bet kad viņš otrreiz to vairs taisni tā nevarēja nospēlēt, tad tikai sapratām, kad viņš to „izdomājis“ pats. Bij reizes, kad viņam šādas improvizācijas tā i plūda — viņš tanīs tad vai visu savu dvēseli izspēlēja. Mums tad viņš atgādināja — „uzpasējiet sekundi“, tas ir citas balsis — pavadījumu. Bet dejojāji nekad nemanīja, ka tā nebūtu tā deja, jo improvizācija bija vajadzīgā ritmā un formā. Uz vecumu, no darba dienas gurdināts, viņš vairs to nespēja. Arī viņa fantāzija bij kļuvusi gurdāka. Un neilgi priekš nāves, kad es gribēju no viņa krājuma uzrakstīt tautas dejas un dziesmas, tad viņš maz tās vairs atminēja, un ja vēl ko atminējās, tad viņa īstā nosaukuma vairs nezināja, — sevišķi dejām.

(Turpmāk beigas.)

K. Martinovskis

Latvju lauku muziķi pag. gadusimteni.

(Beigas.)

Tādu tautas muziķu tautā nav mazums, tikai viņi iziet caur dzīvi neredzēti, jo kas viņus meklēs un kam viņi ir vajadzīgi, atskaitot pašu tautu, kurai tie ir vajadzīgi tautas dejām un citām izpriecām. Saprotams, tagad uz laukiem šādu muziķu tikpat kā nav vairs, tāpat kā tautas deju. Viņu vietā ir radušās citas dejas ar citu muziku. Ejot gar lauku zaļumballēm, jūs tagad dzirdat ragu «raugāšanos», kā pate tauta to saka, un redzat tautu «šiberējam» neestetiskās, moderni-nēģeriskās dejas. Senāki šādās zaļumballēs klusi, maigi skanēja vijoles un nopietni rūca base, un reizām, kā uzjautrinādama, dodama visai šai idilei komisku nokrāsu — «iekviecās» (tautas izteiciens) klarinete. Tauta dejoja rotaļainos «jandalīnus», «atškupuš» un citas to laiku dejas. Saprotams, ka šī muzika bij vienkārša un primitīva, kā paša tauta un tautas dejas. Arī muzikas instrumenti, vijoles un bases, bij pašdarinātas, un tomēr reizēm ļoti vērtīgas savas skaņas ziņā. Tad vēl bij liels grūtums un jautājums, kā par piemēru, basi skaņot. Skaņot to tāpat kā vijoli bij neiespējams, jo savilkst stīgas taisni kā vijolei, tās neturēja; skaņot, kā čello skaņo — neviens nezināja, un kā kontrabasi skaņo — nenāca ne prātā. Manai basei, kuŗu mans tēvs izbūvēja, bija tikai divas zarnas stīgas, sol un re, un es uz tām spēlēju visās toņu kārtās un par godu sev, vienmēr zināju instinkti katrai vajadzīgai harmonijai dabūt toniku, dominantu un subdominantu, ar kuŗām primitīvā veidā, kā zināms, var katrai melodijai dot harmonijas pamatu. Vēlāki, kad sāku vijoli spēlēt, būdams gadus 10 vecs, es uz šīm notīm — tonikas, dominantes un subdominantes, kaut kuŗā toņu kārtā atradu vajadzīgo akordu.

Visiem to laiku muziķiem-vijolniekiem, kā nepieciešams instruments ir bijis susekls (suka) pagatavots no cūku sariem, kuŗa rokturis apliets ar sveķiem. Šo susekli lietojuši matu sasukāšanai, bet pie roktura sveķiem iesmērējuši lociņu. Kalifoniju tādu, kādu pašlaik to lieto, nav pazīnuši. Cukuru arī vēlāki esot lietojuši kā lociņu smērējamo materialu. Kas attie-

cās uz zarnu stīgu pagatavošanu, tad tādas arī paši muziķi pagatavojuši. Zarnas mazgājuši, kāmēr visus taukus izmazgājuši, tad vijuši un kaltējuši. Tādas stīgas bijušas diezgan izturīgas un gaiša, gandrīz caurspīdīga izskata. Zarnu stīgas vijolēm lietoja gadus 20—30 atpakaļ, līdz kāmēr ieradās metāla, kuŗas izturīgākas un lētākas par zarnas stīgām. Pirms zarnas stīgām latvju lauku muziķi stīgas pagatavojuši no kaņepājiem, sagriežot tīras, izmeklētas kaņepāju šķiedras smalkā, ne kopā vītā, auklīnā. No labiem kaņepājiem sagrieztas šādas stīgas bijušas ļoti izturīgas. Seniem lauku muziķiem daudziem ir bijusi arī tā sauktā absolūta dzirde. Zinu, ka mana tēva vijole tika noskaņota pastāvīgi vienā un tanī pašā tonī, bez kāda kamertoņa jeb cita instrumenta. Viņa vijoles «A» stīga skanēja apmērām tā, kā naturālais «G». Tas laikam tādēļ bij zemāki ņemts, lai stīgas labāki turētu, jo «E» stīga, kuŗa bij no zīda, pareizā tonī vilktā, bieži trūka. Pašu stīgu nosaukums arī bij citāds. Kur šādi nosaukumi cēlušies, nezinu, bet «E» stīgu sauca par «kvintu», «A» stīgu — «sekundu», «D» stīgu — «terciju», bet «G» stīgu par «basu».

Avots: LNB digitālā bibliotēka <http://periodika.lv/>

Ezeres-Ventmalas muzikas kora 35 gadi.

(1890.—1925.)

Netālu no Ventas upes, Ezeres pagastā, dzīvoja mežsargs G. ar saviem trim dēliem. Viņš bija labs dziedātājs (basists) un piedalījās vietējā vīru kori kā dziedātājs; spēlēja arī drusku vijoli. Viņa divi jaunākie dēli ganīja lopus un trešais, vecākais, palīdzēja saimniecībā. Zēni mīlēja muziku un dziedāšanu, taisīja stabulītes, svilpoja dziesmiņas un dažus dejas gabalus, spēlēja uz ķemmēm. Zēni pa vaļas brīžiem vingrinājās spēlēšanā visi trīs kopā, uz 3 balsīm. Reiz Jāņu vakarā, zēni ar vecākiem aizgāja pie netālās «Jāņu» mucīņas ar visiem saviem instrumentiem — «ķemmēm». Kaimiņam un viņa viesiem, par lielu brīnumu, patika zēnu muzika. Viesi pierunāja mežsargu G. nopirkt puikām instrumentus. G. iegādāja vecākam dēlam vienu vecu vijoli un tas sāka mēģināt izdabūt no vijoles vajadzīgās skaņas, bet jaunākie brāļi ar ķemmēm piepalīdzēja, taisīdami katrs savu balsi. Reiz aizgāja pie jaunajiem muziķiem kaimiņu saimnieka D. dēls, kuŗa tēvs bija arī muzikas mīlotājs un piedalījās vietējā vīru kori kā tenorists. Dēlam ļoti patika muzika un tas gribēja piedalīties pie jaunā kora. Muziķi bija apgādājuši vēl otru vecu vijoli, klarneti un «bašeli», līdzīgu violončello, ar trim stīgām, kuŗu vajadzēja spēlēt D. saimnieka dēlam bases vietā. Tā 1891. g. koris jau sastāvēja no četriem vīriem, kuŗi spēlēja pirmo un otro vijoli, klarneti un bāsi. Visiem viņiem bija laba dzirdes spēja un visi spēlēja no galvas, bez notīm. Pirmās kāzās, kur zēni spēlēja kā algoti spēki, visi viņus apbrīnoja. Kādreiz, atkal braucot mājā no kāzām, muziķi piebrauca uzspēlēt pie viena «mežkunga», vācieša, kuŗš bija iegājis diendusā. Pēc pāris nospēlētiem gabaliem mežkungs uzrunāja pa

vāciski, prasīdams «no kuras zemes esot», un lūdza lai paliek pie viņa līdz vakaram, viņš gribot saviem kalpiem dot vakarā balli; muziķi atsacījās palikt, jo jābrauc mājā pie siena vešanas.

Mežsarga G. vecākais dēls aizgāja dienēt par sulaini Majoros un tā nu palika tikai trīs muziķi. Bet Ezeres muižā dzīvoja labs vijolists A., kurš uzrunāja zēnus ar viņu kopā spēlēt, tā tad nu orķestris atkal sastāvēja no četriem vīriem. Minētais vijolists sāka mācīt zēniem arī notis pazīt, kā arī stiprāki un klusāki spēlēt. Diemžēl vijolists ilgi nedabūja kopā spēlēt — nomira. Bet drīz pārnāca vecākais G. dēls no Majoriem un koris atkal sastāvēja no četriem vīriem. Tādā sastāvā tas pastāvēja apm. līdz 1910. gadam.

Ap 1904. g. Nigrandes pagasta skolā dzīvoja skolotājs J. Šmits, kurš pulcināja ap sevi mūzikas mīlotājus un dziedātājus. Viņš iegādāja pūšamos instrumentus un apkārtnes jaunēkli nāca pie viņa mācīties spēlēt. Šo rindiņu rakstītājam bija reiz izdevība noklausīties jaunajos «spēlmaņos», kuri jau spēlēja dažus gabalus ītin pietiekoši, tikai kā zemes arāji, kuri reiz pa nedēļu paņēma instrumentu rokā, neievēroja klusumu un stiprumu, spēlēja visu vienādi stipri.

1905. g. minētais skolotājs aizbēga uz Ameriku un atstāja pūtējus viņu liktenim. Apm. 1911. g. Nigrandē atlikušie pūtēji savienojās ar bijušiem Ezerniekiem, kuri spēlēja «ar stīgām», tā kā iznāca desmit vīru liels orķestris. Ap 1921. g. tas atkal izjuka un palika Ezernieki savā pusē tikai pieci vīri, kuri nevarēja apkalpot publiskus izrīkojumus, īpaši vasarā zaļumos. Pēc 1921. g. Ezernieki piedabūja vēl četrus jaunus spēkus klāt, kuri bija kara dienestā spēlējuši un tā tagad vēl koris sastāv no deviņiem vīriem līdz šai dienai, zem nosaukuma «Ezeres-Ventmalas mūzikas koris», kurš spēlē ar ragiem un uz vēlēšanos jaukts — ar «stīgām» kopā.

Beidzot vēl jāpiezīmē, ka augšminētais mežsargs G. jau sen ir miris. No viņa trim dēliem jaunākais ir tagad Rīgā un strādā kā avīžnieks kādā redakcijā un ir vispār pazīstams darbinieks. Vidējais dēls dabūja tēva mājas un tagad raujas kā zemkopis. Arī vecākais dēls piedzīvo pie viedējā un palīdz brāļa saimniecībā. Abi divi dēli, toreizējie «spēlmaņi ar ķemmēm» ir vēl arī tagadējā kora sirsnīgi līdzdalībnieki. Īpaši no-

pelni kora organizēšanā un nošu rakstīšanā piekritis vecākajam dēlam, kurš ir izrakstījis veselas nošu kaudzes un tagad vēl pie vajadzības strādā caurām naktīm pie viņu sakopošanas īpašās grāmatās. Arī toreizējais «bašeles» spēlētājs (uz trim stīgām) ir tagadējā kora līdzdalībnieks un spēlē kontrabasi u. c. instrumentus.

Tagadējā kora sastāvā ir daži itin krietni spēki, kuri nodarbojušies ar spēlēšanu 15 un vairāk gadus. Īpaši uzsverami baritonists un pirmais kornetists. Tagad jau publiskos izrīkojumos uz sarīkotāju vēlēšanos izpilda arī vienu otru muzikālu priekšnesumu gabalu.

Tāda lūk vēsture mūsu «Ezeres-Ventsmalas muzikas koring», un ja apstākļi atvēlēs, tad šovasar, Jāņu vakarā svinēsim mūsu kora 35 gadu pastāvēšanas svētkus.

E. K.

FOTOGRĀFIJAS

01: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Cēsu Vēstures un mākslas muzejs.

Ziņas apkopotas 08.08.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Cēsu Vēstures un mākslas muzeja.

02: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Lodes muižas kapelas muzikanti, 1910. gads.
2.	Cita informācija	-

Avots: Cēsu Vēstures un mākslas muzejs, inv. nr. CM 25208.

Ziņas apkopotas 08.08.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Cēsu Vēstures un mākslas muzeja.

03: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikanti zaļumballē Bēbres birzē. Kalvenes pagasts.
2.	Cita informācija	http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/16061/

Avots: Digitālā bibliotēka Letonica, projekts Zudusi Latvija, www.zudusilatvija.lv.

Ziņas apkopotas 19.06.2013. Rīgā, analizējot <http://www.zudusilatvija.lv> saturu.

04: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Nav precīzu ziņu. Varētu būt ap 20. gs. 30. gadiem. Iespējams, kāzu viesi, kas aizņēmušies muzikantu instrumentus.
2.	Cita informācija	-

Avots: Nīcas senlietu krātuve.

Ziņas apkopotas 19.06.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Nīcas senlietu krātuves.

05: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Fotogrāfija: muzikantu grupa kādos svētkos 20. gs. 30. gadi.
2.	Cita informācija	-

Avots: Pāles novadpētniecības muzeja krājums, PnM 913./1.

Ziņas apkopotas 10.07.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Pāles novadpētniecības muzeja.

06: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikanti un ļaužu grupa kādos svētkos. 20. gs. 30. gadi.
2.	Cita informācija	-

Avots: Pāles novadpētniecības muzeja krājums, PnM 913./2.

Ziņas apkopotas 10.07.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Pāles novadpētniecības muzeja.

07: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	V. Miezītis ar pašdarināto basi. Veclaicene.
2.	Cita informācija	Darināts no egles, krāsots brūns un lakots. Kopējais garums 176 cm (korpuss 101 cm), platums 48,5 cm un 60 cm, vidusdaļas izliekums — 34,5 cm. H — biezums 19,5 cm, pirkstu laipa — 81 cm, stīgturis — 30 cm. Locīņu (no kļavas un zirgu astriem V. Miezītis darinājis 1975. gadā.

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 9741, neg. nr. 33838.

Ziņas apkopotas 31.07.2013. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

08: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Alfrēda Meiša (dz. 1908) darināta base, Beļavas kapela
2.	Cita informācija	Alfrēda Meisis: "Basi izgatavoju pa 1930. gadu. Par paraugu ņēmu čellu, kas vienam muzikantam kaimiņos piederēja. Basi spēlēja vietējā kapelā, ko vadīja Valdemārs Miezītis. To kapelu tautā sauca "Betlemu gari", tur bija 5–6 muzikanti. Vēl spēlēja vijoles, cītaru, bungas un ermoņikas. Basi taisīju no vecas mājas kokiem (egle). Nokrāsoju brūnu, nolakoju. Apmales akcentētas ar tumši brūnu krāsu. Korpuss 76 cm, biezums 13 cm, pl. 33 cm un 42 cm, pirkstu laipa 55 cm, stīgturis 23,5 cm."

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 9184, neg. nr. 32063.

Ziņas apkopotas 31.07.2013. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

09: FOTO

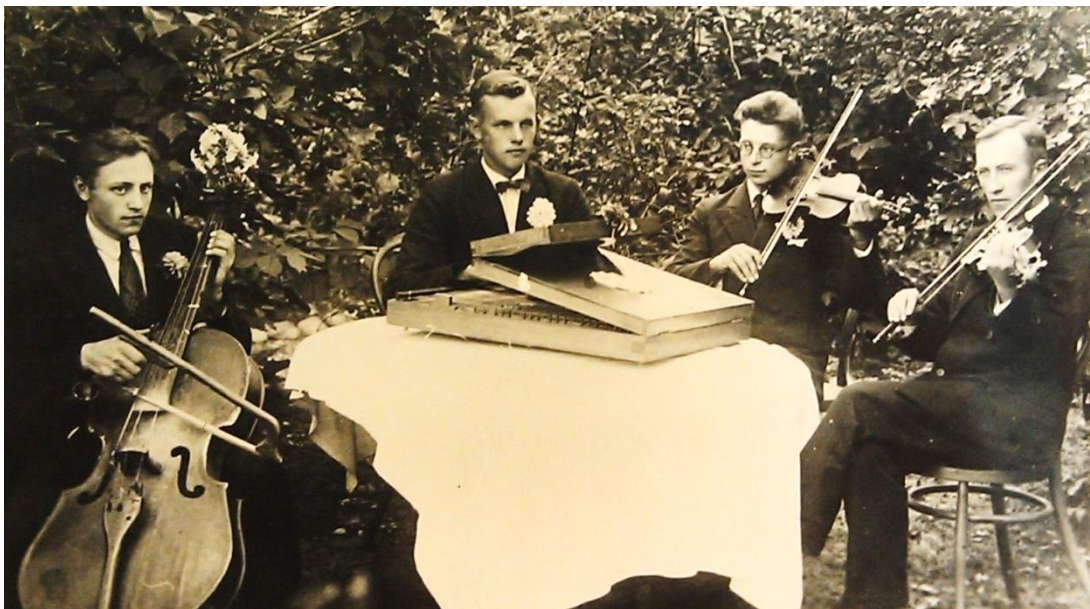

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Eduards Ārgalis ar pašgatavoto basi
2.	Cita informācija	Sīkāks apraksts par šo basi (Base 08) atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama http://basites.wordpress.com/e-gramata/ .

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 8857, neg. nr. 30 225.

Ziņas apkopotas 31.07.2013. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

10: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikanti Jeru pagastā ap 1929. gadu — māju godībās.
2.	Cita informācija	Sīkāks apraksts par šo basi (Base 08) atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama http://basites.wordpress.com/e-gramata/ .

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 8857, neg. nr. 30 230.

Ziņas apkopotas 31.07.2013. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

11: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	A. Eņģa (dz. 1910) pašdarināts bass 1932. gadā, Vīksnas pagasts.
2.	Cita informācija	Darināts no egles. Kopējais garums 150 cm, korpuss 97 cm, platums nr. 1 — 51 cm, platums nr. 2 — 42 cm, h (biezums) — 10 cm. Stīgturis — 24 cm, pirkstu laipa — 68,5 cm. Krāsots brūnā krāsā.

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 9756 deg. nr. 33857.

Ziņas apkopotas 31.07.2013. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

12: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikanti kāzās, 20. gs. 30. gadi. Barkavas pag. Iecelniekos.
2.	Cita informācija	-

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs BDM ZM 9444.

Ziņas apkopotas 31.07.2013. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

13: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Staņislavs Masāns ar dvīņu brāli Pēteri ar pašu 1919. gadā taisīto basi.
2.	Cita informācija	Sīkāks apraksts par šo basi (Base 10) atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama http://basites.wordpress.com/e-gramata/ .

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 9763, neg. nr. 33877.

Ziņas apkopotas 31.07.2013. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

14: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Indriķis Legzdiņš ar kontrabasu, kas saukts par "Dižo basi". Užavas pag. kokamatnieka Jāzepa Mateviča (miris 1962. g.) gatavota ap 1920. g.
2.	Cita informācija	-

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 6474.

Ziņas apkopotas 31.07.2013. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

15: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 16.06.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Oskara Patjanko.

16: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 25.06.2013. Rīgā, intervējot Ilmāru Mežu.

17: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 25.06.2013. Rīgā, intervējot Ilmāru Mežu.

18: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	Sīkāks apraksts par šo basi (Base 06) atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama http://basites.wordpress.com/e-gramata/ .

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 25.06.2013. Rīgā, intervējot Ilmāru Mežu.

19: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 25.06.2013. Rīgā, intervējot Ilmāru Mežu.

20: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Uzraksts fotogrāfijas otrā pusē: "Jaunlaicenes pag. "Mellekauļos" Austrai Niedrei. Vēlē E. Buks 1949. g."
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 25.06.2013. Rīgā, intervējot Ilmāru Mežu.

21: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 25.06.2013. Rīgā, intervējot Ilmāru Mežu.

22: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Aizkraukles muzikanti 1920. gads.
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Pumpura privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 21.01.2013. Rīgā, intervējot Ilmāru Pumpuru.

23: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Smiltenes lauku muzikanti, 20. gs. 20. gadi.
2.	Cita informācija	-

Avots: izstāde Rakstniecības un mūzikas muzejā.

Ziņas apkopotas 21.01.2013. Rīgā, analizējot Rakstniecības un mūzikas muzeja eksponātus.

24: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Dunikas stīgu orķestris 20. gs. 20. gadi. Fotogrāfija Dunikas muzejā.
2.	Cita informācija	-

Avots: izstāde Rakstniecības un mūzikas muzejā.

Ziņas apkopotas 21.01.2013. Rīgā, analizējot Rakstniecības un mūzikas muzeja eksponātus.

25: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Pumpura privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 16.06.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Ilmāra Pumpura.

26: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Dokumentālās filmas kadrs ar fotogrāfiju un tās parakstu "Krasnojarskas apvida latkolonistu orķestris, kurš bez samagons un pašdarīta alus ballēs nespēlēja. "
2.	Cita informācija	http://youtu.be/-v3ARjQAleY?t=2m3s

Avots: filma par Sibīrijas latviešiem, 1975–78. #2 (2 of 3) Kadrs 2. minūte, 3. sekunde.

Ziņas apkopotas 29.07.2013. Rīgā, analizējot dokumentālās filmas saturu.

27: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Fotogrāfija: "Rencēnu prāģeri" uzstājas pasākumā "Mūsu darbs Dzimtenes plauksmei", 1968. g. Rencēnu astoņgadīgajā skolā.
2.	Cita informācija	Sīkāks apraksts par šo basi (Base 21) atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama http://basites.wordpress.com/e-gramata/ .

Avots: Valmieras muzejs, nr. 31492.

Ziņas apkopotas 02.07.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Valmieras muzeja.

28: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Svinību viesi un muzikanti Usmas pagastā "Māliņos". Muzikanti: Vilis Birzenbergs un Kārlis Grīnhāgens. Pirmā no labās saimnieka meita Anna Indriksone. Ap 1928. g.
2.	Cita informācija	-

Avots: Ventspils muzejs, inv. nr. VVM 19849.

Ziņas apkopotas 17.06.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Ventspils muzeja.

29: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikanti. Ēveles pagasta "Milnastos". 20. gs. 20. gadi. Trešais no kreisās — Jānis Zaua.
2.	Cita informācija	-

Avots: Valkas novadpētniecības muzejs, inv. nr. 17374.

Ziņas apkopotas 16.06.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Ilmāra Pumpura.

30: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Iespējams, Valka
2.	Cita informācija	Sīkāks apraksts par šo basi (Base 06) atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama http://basites.wordpress.com/e-gramata/ .

Avots: Ilmāra Pumpura privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 16.06.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Ilmāra Pumpura.

31: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikanti kāzās Dunikas pagastā. 1929. gada 14. aprīlis. Oriģināls Dunikas muzejā.
2.	Cita informācija	-

Avots: izstāde Rakstniecības un mūzikas muzejā.

Ziņas apkopotas 12.03.2014. Rīgā, analizējot Rakstniecības un mūzikas muzeja eksponātus.

32: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Mārkalnes kapela. Stāsta Alvīne Vints, Alūksnes rajons, Mārkalne, dz. 1898. g.: "Mārkalnes kapela. Darbojās no 1910 – 1916 gadam. Tās vadītājs Mieriņš (kreisajā pusē pirmais). Teicējs vīrs Eduards Vints (otrajā rindā otrais) bija vijolnieks, spēlēt iemācījies pašmācības ceļā. Kapelā visi spēlēja pēc dzirdes. Spēlēja šī kapela pa godiem un dažādos izrīkojumos – ballēs. Par spēli maksu neņēma (vismaz neprasīja). Kāzās tiem dāvināja cimdu pāri. Spēlēja visu, kas tolaik modē, visvairāk polkas un valšus." 1982. g. maijā ziņas pierakstīja I. Priedīte.
2.	Cita informācija	-

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 8113, V. Niedres fotoreprodukcija

Ziņas apkopotas 12.03.2014. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

33: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Omuļu muzikanti (kapela). 20. gs. 70. gadi. 1. rindā no kreisās — 1. Mārcis Lauberts, 2. Jānis Kools, 3. Pēteris Johansons, 4. Jānis Lucs; 2. rindā no kreisās — 1. Vija Lauberte (vadītāja), 2. Eduards Kronbergs
2.	Cita informācija	-

Avots: Valkas novadpētniecības muzejs, VKNM InvN 16088

Ziņas apkopotas: 12.03.2014. Rīgā, analizējot muzeja materiālus.

34: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Valmieras apriņķis. Terzejas pag. Terzejas kapela "Dižkapel" pirms 1. Pasaules kara.
2.	Cita informācija	-

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 10517

Ziņas apkopotas 12.03.2014. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

35: FOTO

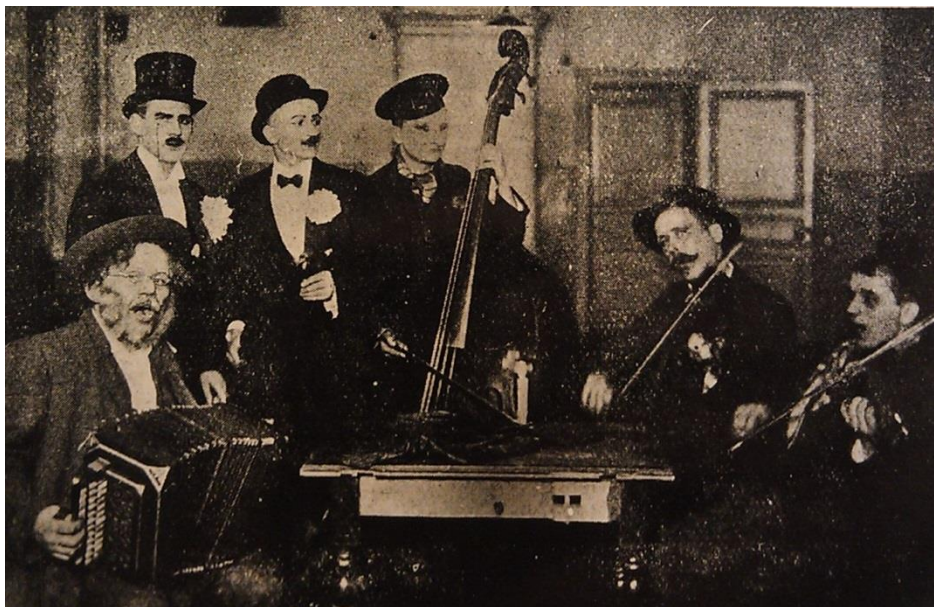

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Valmieras apriņķis. Rūjienu. Jeru muzikanti ap 1929. g. — “māju godībās” ar viesiem.
2.	Cita informācija	Sīkāks apraksts par šo basi (Base 08) atrodams V. Auziņa e-grāmatā “Tradicionālās bases Latvijā”, kas lejupielādējama http://basites.wordpress.com/e-gramata/ .

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 8855, E. Vēvera fotoreprodukcija.

Ziņas apkopotas 12.03.2014. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

36: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Ventspils apriņķis. Piltenes prāģeri. 1926. gadā. Pārņemts no žurnāla “Elegance” 1926. g. 11. februāra nr. 6, 12. lpp.
2.	Cita informācija	-

Avots: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, BDM ZM 210

Ziņas apkopotas 12.03.2014. Rīgā, analizējot muzeja ekspedīciju materiālus.

Varis Auziņš “Bases spēlēšanas tradīcijas Latvijā”

37: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Fotogrāfija. Lauku kapela — Lukstiņu kapelas dalībnieki: 1. rindā no kreisās: Kārlis Lācis, Kārlis Vītiņš, Eduards Lācis, Luste Jānis, 2. rindā: Ādams Luste, Sīpols Tenis, 4. Vīķis Augusts (nav mūziķis), 6. Mencis Artūrs. Kapela spēlējusi lauku kāzās un citos sarīkojumos XX gs. 20. gadu vidū līdz 1934. g.
2.	Cita informācija	-

Avots: Valmieras muzejs. Nr. 22528

Ziņas apkopotas 02.07.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Valmieras muzeja.

38: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	1. no kreisās Meisters Arvīds (1906. g.) kapelas vadītājs. 2. Siktāns Augusts. 3. (aizmugurē) Puķītis Kārlis. 4. Volbergs Jānis. 5. Rudzītis Elmārs. 6. Rozenbergs Kārlis. Sēļu pagasta lauku kapela. Ap 1930. g.
2.	Cita informācija	-

Avots: : Valmieras muzejs. Nr. 36305

Ziņas apkopotas 02.07.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Valmieras muzeja.

39: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikanti, 20. gs. 20.–30. gadi, Ķieģeļu pag. Foto otrā pusē "R.Kalniņa foto studija Cēsīs, Rīgas ielā Nr.3"
2.	Cita informācija	

Avots: : Valmieras muzejs. Nr. pf6798-2

Ziņas apkopotas 02.07.2013. Rīgā, saņemot informāciju no Valmieras muzeja.

40: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Arnolda Sāna kāzas. Labā pusē sēž Mednieku skolas pārzinis
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 08.12.2013. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

41: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 08.12.2013. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

42: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	Fotogrāfijā uz avīzes redzams tās nosaukums Jaunakas Sīnas.

Avots: Vara Auziņa privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā.

43: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 08.12.2013. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

44: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

45: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

46: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

47: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Foto K. Trushe Gulbene. Muldina kapela. Viņš pašā vidū ar klarneti.
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 13.03.2014. Rīgā.

48: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 13.03.2014. Rīgā.

49: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 13.03.2014. Rīgā.

50: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 13.03.2014. Rīgā.

51: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 13.03.2014. Rīgā.

52: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Gravers. Lubana.
2.	Cita informācija	-

Avots: Ilmāra Meža privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 13.03.2014. Rīgā.

53: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikantu grupa Ēdolē iesvētību laikā. 1937.–1938. gads. No kreisās — Sīlītis Alberts, Kriņa Jēkabs, čells — Krips Pēteris.
2.	Cita informācija	-

Avots: Alsungas muzejs

Ziņas apkopotas 11.01.2014. Rīgā.

54: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	1928. gada bilde ir Nīcas stīgu orķestris, kas spēlējis gan kāzās, gan dažādās siešanas reizēs, arī baznīcās.
2.	Cita informācija	-

Avots: Nīcas muzejs

Ziņas apkopotas 11.01.2014. Rīgā.

55: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Aumeistaru kapela.
2.	Cita informācija	-

Avots: Grāmata "Cītaras un Meistari", Īrisa Priedīte, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, 1993

Ziņas apkopotas 11.01.2014. Rīgā.

56: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 08.12.2013. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

57: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Daugavpils apriņķa Rudzātu pagasta stīgu instrumentu ansamblis. 1935. g. Neviens no ansambļa dalībniekiem mums nav zināms. Fotogrāfiju muzejam nodeva Rudzātu pagasta pētnieks Jānis Būmanis, kurš šobrīd dzīvo Ķegumā.
2.	Cita informācija	-

Avots: Preiļu novada Vēstures un lietišķās mākslas muzejs, Šifrs PVLMM 11198

Ziņas apkopotas 11.01.2014. Rīgā.

58: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Veclaicenes kapela. 20. gs. 90. gadi.
2.	Cita informācija	-

Avots: Sandras Jankovskas privātkolekcija

Ziņas apkopota 13.03.2014. Rīgā.

59: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Konstantīns Mucenieks ar akordeonu un saviem brāļiem — Jāni pie cītaras, Imantu ar basi, Borisu – pirmais no labās. 20. gs. 70. gadi.
2.	Cita informācija	-

Avots: Sandras Jankovskas privātkolekcija

Ziņas apkopota 13.03.2014. Rīgā.

60: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Konstantīns Mucenieks ar vijoli, Boriss Mucenieks ar bassi, 20. gs. 50. gadi.
2.	Cita informācija	-

Avots: Sandras Jankovskas privātkolekcija

Ziņas apkopota 13.03.2014. Rīgā.

61: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Visa Ābelīšu kapela, 1939. g.
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

62: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

63: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

64: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

65: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

66: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

67: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	Pēc iepriekšējā īpašnieka ziņām fotogrāfija ir no Valmieras apkārtnes.

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

68: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	Pēc iepriekšējā īpašnieka ziņām fotogrāfija ir no Valmieras apkārtnes. Sīkāks apraksts par šo basi (Base 06) atrodams V. Auziņa e-grāmatā "Tradicionālās bases Latvijā", kas lejupielādējama http://basites.wordpress.com/e-gramata/ .

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

69: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

70: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Fotografiskas darbn. K. Petersons Alejā-Staiceļē
2.	Cita informācija	-

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

71: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	Pēc iepriekšējā īpašnieka ziņām fotogrāfija ir no Valmieras apkārtnes.

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

72: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	-
2.	Cita informācija	Pēc iepriekšējā īpašnieka ziņām fotogrāfija ir no Valmieras apkārtnes.

Avots: Oskara Patjanko privātkolekcija.

Ziņas apkopotas 07.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju Oskara Patjanko.

73: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Cirgaļu pagasta kapela. 1934. g. Priekšā — Arnis Pakalns. No kreisās — 1. Augusts Pakalns, 2. Jānis Pakalns, 3. Kārlis Pakalns, 4. Edgars Karlsons
2.	Cita informācija	-

Avots: Valkas novadpētniecības muzejs, VKNM InvN 13950

Ziņas apkopotas 10.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju no muzeja.

74: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Cirgaļu pagasta kapela. 20. gs. 30. gadi. No kreisās — 1. Kārlis Pakalns, 2. Jānis Pakalns, 3. Kārlis Vanags vai Jūlijs Vērzemnieks (nav precīzi zināms), 4. Edgars Pakalns. Otrā pusē uzspiests zīmogs Fot. V.Priede/Pērnavas ielā 14-b/Rīgā. Tālr. 34192
2.	Cita informācija	-

Avots: Valkas novadpētniecības muzejs, VKNM InvN 7888

Ziņas apkopotas 10.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju no muzeja.

75: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Strenču lauku kapela. Apt. 1936. g. 1. rindā no kreisās — 1. Ausbergs, 2. Orleāns, 3. Jānis Cekuls
2.	Cita informācija	-

Avots: Valkas novadpētniecības muzejs, VKNM InvN 9438

Ziņas apkopotas 10.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju no muzeja.

76: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Cirgaļu pagasta Loberģu kapela. 20. gs. 30. gadi. 1. rindā no kreisās — 2. Teteris 2. rindā no kreisās — 1. Augusts Bormanis, 2. Emīls Vilks, 3. Konde, 5. Sirsniņš Fotografējis Kārlis Zālītis Aumeisteros
2.	Cita informācija	-

Avots: Valkas novadpētniecības muzejs, VKNM InvN 10299

Ziņas apkopotas 10.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju no muzeja.

77: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Muzikanti no Vijciema. 20. gs. 20. gadi. No labās — Sīmaņu pāris
2.	Cita informācija	-

Avots: Valkas novadpētniecības muzejs, VKNM InvN 11007

Ziņas apkopotas: 11.01.2014. Rīgā.

78: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Palsmanes pagasta muzikanti. 20. gs. 20.–30. gadi. 1. rindā no kreisās — 3. Kārlis Ruks. 2. rindā no kreisās — 2. Pēteris Ruks, 3. Jēkabs Ruks. 3. rindā no kreisās — 1. Pēteris Rabācis, 5. Jūliuss Riekstiņš (?)
2.	Cita informācija	-

Avots: Valkas novadpētniecības muzejs, VKNM InvN 14183

Ziņas apkopotas 10.01.2014. Rīgā, saņemot informāciju no muzeja.

79: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Fotogrāfija no Rozes Narauskas ģimenes arhīva. Vectēva Andreja Tomsona celtās mājas "Zvaigznītes". 20. gs. 30. gadu beigas. Limbaži.
2.	Cita informācija	-

Avots: Rozes Narauskas privātkolekcija

Ziņas apkopotas 17.01.2014. Rīgā, intervējot Rozi Narausku.

80: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Rozes Narauskas onkulis Imants Tomsons spēlē basi kāzās. 1967. gads.
2.	Cita informācija	-

Avots: Rozes Narauskas privātkolekcija

Ziņas apkopotas 17.01.2014. Rīgā, intervējot Rozi Narausku.

81: FOTO

Nr.	Atribūts	Apraksts
1.	Apraksts	Litene. Lauku kapela, 1970.
2.	Cita informācija	http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/16061/

Avots: Digitālā bibliotēka Letonica, projekts Zudusī Latvija, www.zudusilatvija.lv.

Ziņas apkopotas 18.03.2014. Rīgā, analizējot <http://www.zudusilatvija.lv> saturu.

PIELIKUMI

KAPELU SASTĀVS 20. GS. FOTOGRĀFIJĀS

Tabulā apkopots to kapelu instrumentu sastāvs, kurās tikusi spēlēta base. Informācijas avots ir tās fotogrāfijas, kurās redzama base un arī robežgadījumi, kad bases funkciju kapelā pilda kontrabasa vai čella parametriem pietuvināts instruments.

Skaitlis instrumenta kolonnā parāda, cik attiecīgie instrumenti fotogrāfijā redzami.

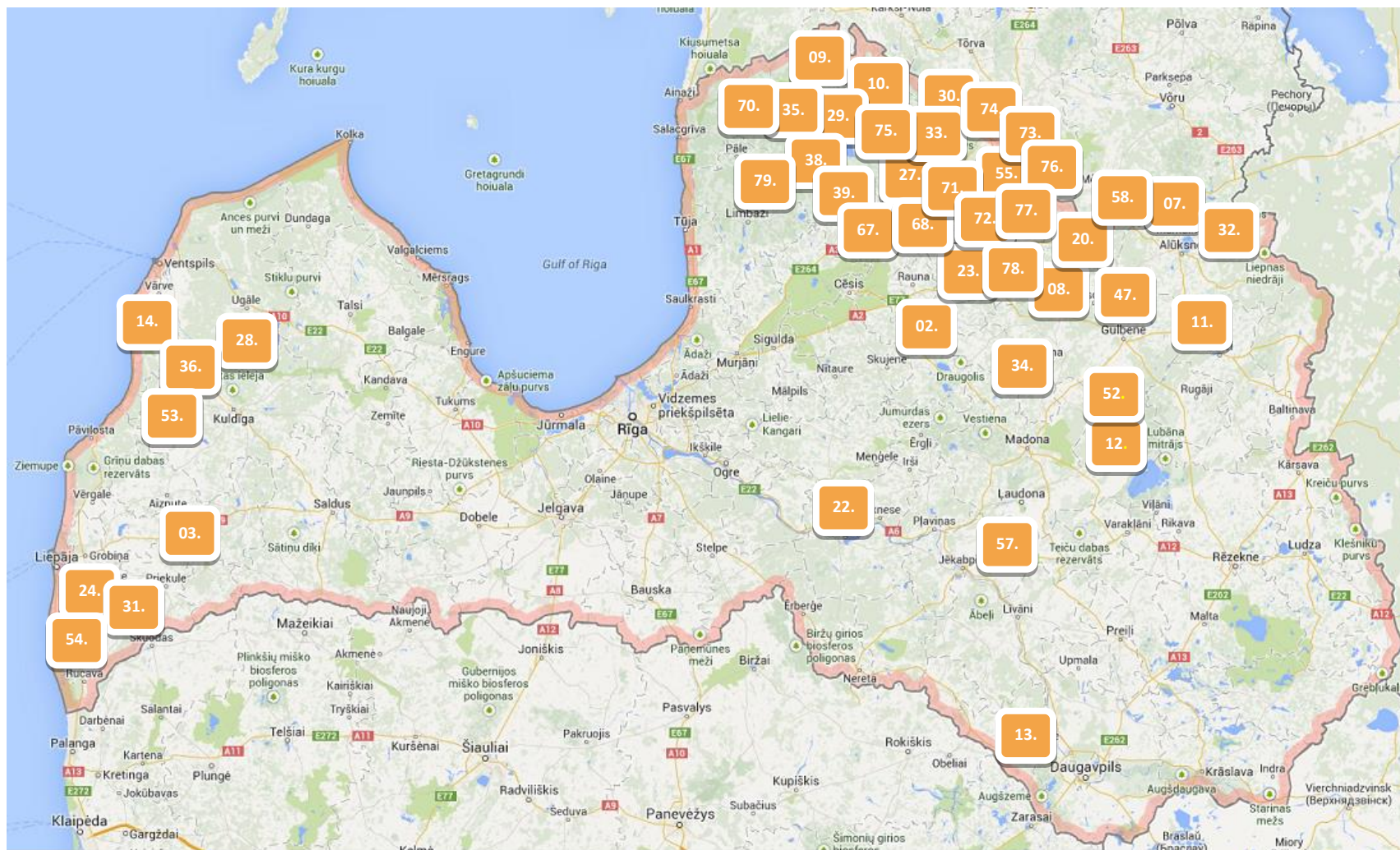
Avots	Gads	Base	Vijole	Cītara	Ermoņikas	Akordeons	Bungas	Klarnete	Taure	Ģitāra	Mandolīna	Bandžo	Ērģeles	Trijstūris	Balaika	Šķīvji
01: Foto		1	1							2	1					
02: Foto	1910	1	3	1												
03: Foto		1	4				1	1			1					
04: Foto	1930	1	2		1						1					
05: Foto	1930	2	3	2					2							
06: Foto		1	3	2					2							
08: Foto		1	1	1	1		1									
10: Foto	1929	1	2	1												
12: Foto	1930	1	2													
15: Foto		1	1	1												
16: Foto		1	2	1												
17: Foto		1	1	1												
18: Foto		1	2	1												
19: Foto		1	2	1			1									
20: Foto	1949	1		1												
21: Foto		1	2	1			1									
24: Foto	1920	1	3							2	1					
25: Foto		1	2	1								1				
26: Foto		1	3	1				1								
27: Foto	1968	1	2	1		1		1								
28: Foto	1928	1			1				1							
29: Foto	1920	1			1					1						
30: Foto		1	2	1												
31: Foto	1929	1	3							2	1					
32: Foto	1910	1	5					1								
33: Foto	1970	1					1			1			1			
34: Foto	1914	1	1				1	2	3							
35: Foto	1929	1	2	1												
36: Foto	1926	1	2		1											
37: Foto	1934	1	5	1												
38: Foto	1930	1	4	1												
39: Foto	1930	1	2	1							2					
40: Foto		1	1				1									
41: Foto		1	1	1												
42: Foto		1	1	1			1	1						1		
43: Foto		1	2	1	1											
44: Foto		1	4													
45: Foto		1	2	1												
46: Foto		1	1				1	1								
47: Foto		1	3	1			1	2								
48: Foto		1	1							1	1					
49: Foto		2	3			1										
50: Foto		1	1					2								

Avots	Gads	Base	Vijole	Cītara	Ermonikas	Akordeons	Bungas	Klarnete	Taure	Ģitāra	Mandolīna	Bandžo	Ērģeles	Trijstūris	Balaika	Šķīvji
51: Foto		1	2	1												
52: Foto		2	4	1												
53: Foto	1938	1	1	1							1					
54: Foto	1928	1	1							1	3			1		
55: Foto		1	8	2						1						
56: Foto		1	3	1				2		1						
57: Foto	1935	1	3							2	3					
58: Foto	1990	1	2	1		2				1						
59: Foto	1970	1		1		1										
60: Foto	1950	1	2	1												
61: Foto	1939	1	2	1	1		1									
62: Foto		1	1	1												
63: Foto		1	2	1												
64: Foto		1	3												1	
65: Foto		1	3													
66: Foto		1	4													
67: Foto		1	3	1						1						
68: Foto		1	2	2			1									
69: Foto		1	2	1	1		1					1				
70: Foto		1	2				1			1						
71: Foto		1	3	1												
72: Foto		1	2	1						1						
73: Foto	1934	1	2	1				1								
74: Foto	1930	1	2	1												
75: Foto	1936	1	1	1			1					1				
76: Foto	1930	1	3	1						1					1	
77: Foto	1920	1		1	1											
78: Foto	1925	1	2	1							1					
79: Foto	1930	1	2	1	1											
80: Foto	1967	1	1				1			1		1				1
81: Foto	1970	1	3	1												
Gadījumi procentos %		100	92	66	14	5	22	14	5	22	15	5	1	3	3	1

Pēdējā rindā — Gadījumi procentos % — parādīts, kāda ir attiecīgā instrumenta veida sastopamības procentuālā vērtība attiecībā uz visām fotogrāfijām.

VĒSTURISKO FOTOGRĀFIJU AR BASĒM IZCELMES VIETA

Kartē attēlota to basišu zināmā izcelmes vai lietošanas vieta, kas redzamas vēsturiskajās fotogrāfijās.

Basīšu aprakstus sk. nodaļās pēc atbilstošā numura kvadrātiņā (sk. Fotogrāfijas).

Kartes attēls: Google Maps 2013

TRADICIONĀLO BAŠU IZCELSMES VIETAS

Kartē attēlota to bašu vēsturiskā izcelsmes vai lietošanas vieta, kas saglabājušās līdz mūsdienām.

Kartes attēls: Google Maps 2013

BASĪŠU ATTĒLU KOPSAVILKUMS

Attēlos dots basīšu salīdzinājums attiecībā pret garāko: Basi 06 un Basi 19 — abas 1960 mm garas.

Base 01

Base 02

Base 03

Base 04

Base 05

Base 06

Base 07

Base 08

Base 09

Base 10

Base 11

Base 12

Base 13

Base 14

Base 15

Base 16

Base 17

Base 18

Base 19

Base 20

Base 21

Avots: "Tradicionālās bases Latvijā", V. Auziņš, lejupielādējama <http://basites.wordpress.com/e-gramata/>

LOCIŅU ATTĒLU KOPSAVILKUMS

Attēlos dots lociņu salīdzinājums attiecībā pret garāko Lociņu 01, kas ir 810 mm.

Locis 01

Locis 02

Locis 03

Locis 04

Locis 05

Locis 06

Locis 07

Locis 08

Locis 09

Avots: "Tradicionālās bases Latvijā", V. Auziņš, lejupielādējama <http://basites.wordpress.com/e-gramata/>

PIEZĪMĒM

